

UDENRIGSMINISTERIET

Samråd om dansk eksportkontrolpraksis til F-35-kamflyprogrammet efter dom ved hollandsk domstol den 12. februar 2024.

Samrådsspørgsmål L

den 17. juni 2024

TALEPUNKT

Tak for ordet og tak til spørgeren for at indkalde til dette samråd.

Inden jeg besvarer selve samrådsspørgsmålet, vil jeg indledningsvis kort berøre den aktuelle situation i Israel og Palæstina.

Som jeg har understreget i flere sammenhænge, er situationen alvorlig og har været det længe. Det er en humanitær katastrofe i et ubegribeligt omfang, og vi ser med dyb bekymring på civile tab i Gaza.

Vi skal dog også huske på, at Israel den 7. oktober 2023 blev ramt af et frygteligt terrorangreb, hvor over 1200 mennesker blev dræbt. Derfor har Israel også en helt legitim ret til selvforsvar. Det er dog ingen tvivl om, at det skal ske i overensstemmelse med folkeretten, herunder den humanitære folkeret. Det er også det klare budskab, som Danmark og EU-kredsen har sendt til Israel siden konfliktens begyndelse.

Det er et vigtigt skridt, at FN's Sikkerhedsråd har støttet et amerikansk forslag om en våbenhvile. Det er afgørende, at begge parter – ikke mindst Hamas – nu tager ansvaret på sig og implementerer planen uden forsinkelser eller betingelser.

Og nu til selve samrådsspørgsmålet, som jo følger tidligere besvarelser på en lang række spørgsmål vedrørende dansk deltagelse i F-35-programmet og tilhørende våbeneksportkontrol.

Jeg vil lægge ud med endnu en gang at understrege, at F-35-programmet er en helt særlig konstruktion, hvor Danmark som bekendt selv indgår som partner- og brugerland. Jeg vil gerne minde om, at Danmark er et af otte partnerlande, og at der derudover er ti brugerlande, som har underskrevet aftale om køb af F-35-fly.

Vi har fra dansk side en klar sikkerhedspolitisk interesse i F-35-programmet som helhed. Danmarks deltagelse i programmet – og dermed også vores egen adgang til F-35-fly – er afgørende for vores sikkerhed og forholdet til vores vigtigste allierede, ikke mindst USA. Derfor har vi selv en særlig sikkerhedspolitisk interesse i at deltage i og bidrage til dette samarbejde.

Det kan man være politisk uenig i, men det er som bekendt regeringens faste overbevisning, at det er i Danmarks klare sikkerhedspolitiske interesse, at Danmark kan indgå i sådanne udviklingssamarbejder med vores nærmeste allierede.

Vi er selvsagt opmærksomme på den nederlandske landsrets dom af 12. februar 2024 i en sag, hvor landsretten pålagde den nederlandske regering at indstille levering af dele til F-35-fly til Israel.

Vi har dog også noteret, at den nederlandske regering har anket dommen til den nederlandske højesteret, hvor sagen – så vidt jeg kan forstå – skal behandles i begyndelsen af september.

På baggrund af dommen har Nederlandene, efter det oplyste, indstillet eksport af F-35-reservedele fra Nederlandene til Israel. Nederlandene fortsætter dog med at eksportere F-35-delkomponenter til andre partner- og brugerlande, herunder til USA, med henblik på integration i fly, der sælges til brugerlandene.

Jeg vil i den forbindelse endnu en gang slå fast, at Danmark ikke er bundet af afgørelser truffet af andre landes domstole, herunder en nederlandsk national domstol.

Udenrigsministeriet er endvidere bekendt med, at de nederlandske myndigheder har modtaget en ny stævning fra samme organisationer med påstand om, at myndighederne ikke implementerer landsrettens dom korrekt og krav om, at Nederlandene også skal indstille al eksport af F-35 programmet, der indirekte kan tilgå Israel. Denne sag skal mig bekendt behandles af retten i slutningen af juni.

Jeg kan i sagens natur ikke redegøre i detaljer for den nederlandske tilgang til eksportkontrol eller præmisserne for den nederlandske dom. Jeg kan dog oplyse, at Danmark deltager i F-35-samarbejdet på lignende vilkår som Nederlandene – ligesom vi er bundet af de samme regler. Også derfor tager vi naturligvis bestik af de nederlandske retssager.

Vi tager også bestik af andre vurderinger af udviklingen i konflikten mere generelt. Sådanne vurderinger indgår også i sager ved de internationale domstole i Haag. Det gælder ICC-chefanklagerens anmodning om udstedelse af arrestordre mod Israels premierminister, forsvarsminister

samt tre Hamas-ledere. Og det gælder kendelserne fra ICJ, der senest den 24. maj 2024 har pålagt Israel at indstille den militære offensiv i Rafah.

Danmark er ligesom Nederlandene partnerland i F-35-samarbejdet. Som jeg tidligere har oplyst, huser Danmark dog ikke et regionalt varelager for F-35-komponenter, som er det varelager, der bl.a. var genstand for den nederlandske retssag.

For fuldstændighedens skyld vil jeg dog gerne nævne, at Forsvarsministeriet har oplyst, at der i Danmark – som det i øvrigt også er tilfældet for alle andre lande, der anvender F-35-fly – er et lokalt reservedelslager. Det primære formål med det lokale reservedelslager i Danmark er at servicere og holde danske fly på vingerne.

F-35-programmet er forsvarsministerens område. Givet den interesse, der har været om emnet, vil forsvarsministeren på mødet i Det Udenrigspolitiske Nævn i morgen redegøre nærmere for konstruktionen omkring F-35-samarbejdet, herunder reservedelslagerets funktion.

Jeg vil nu i forlængelse af diverse folketingsbesvarelser igen redegøre for dansk praksis for eksportkontrol i forhold til F-35-programmet som svar på samrådsspørgsmålene – herunder særligt med fokus på Udenrigsministeriets rolle.

Når danske virksomheder er underleverandører til F-35-programmet, foregår eksportkontrollen i Danmark ofte med USA som modtager, da det

på ansøgningstidspunktet ofte ikke er kendt, om – og i givet fald til hvilke F-35-partner- eller brugerlande – det færdige produkt, altså F-35-flyene, med de pågældende delkomponenter eventuelt skal videresælges til. Eventuel senere eksport af flyene foregår i disse tilfælde i henhold til amerikansk eksportkontrol.

Som bekendt er Israel et F-35-brugerland. Salget af F-35-fly til Israel – der i realiteten besluttet af USA – er derfor også underlagt amerikansk eksportkontrol.

Som tidligere nævnt høres Udenrigsministeriet i lyset af bl.a. dommen i Nederlandene og den alvorlige udvikling i Israel og Palæstina aktuelt af Rigspolitiet vedrørende konkrete ansøgninger om eksport af delkomponenter til F-35-fly fra Danmark. Dette er helt i overensstemmelse med principperne bag den gældende rammevurdering for EU-, EFTA- og NATO-lande.

Denne aktuelle høring sker i lyset af den helt særlige og alvorlige situation i Israel og Palæstina, der kan ændre sig fra dag-til-dag. Formålet er netop at sikre, at de enkelte udførsler til F-35 er omfattet af rammevurderingen, at denne hele tiden er aktuel og dermed, at betingelserne for udførsel til F-35-programmet fortsat er opfyldt.

Der er tidligere blevet stillet en række spørgsmål vedrørende Udenrigsministeriets rammevurderinger. Jeg vil derfor benytte denne lejlighed til at sætte et par yderligere ord på logikken bag.

Som tidligere oplyst har Udenrigsministeriet til brug for behandlingen af konkrete ansøgninger om udførsler til bl.a. USA og andre nære allierede foretaget en udenrigs- og sikkerhedspolitisk rammevurdering, der omfatter EU-, EFTA- og NATO-lande.

Rammevurderingen har grundlæggende til formål at forenkle sagsbehandlingen ift. en kreds af Danmarks nærmeste allierede lande, der er underlagt samme eksportkontrolforpligtelser eller forfølger samme hensyn som Danmark i deres nationale eksportkontrol. Det indebærer, at Udenrigsministeriet normalt ikke høres af Rigspolitiet i forhold til udførsler til EU-, EFTA- og NATO-lande, medmindre der er tale om en kendt slutbruger uden for disse landegrupper, eller der er særlige forhold, der tilsiger høring af Udenrigsministeriet. Som netop nævnt høres Udenrigsministeriet aktuelt i disse sager pga. de nuværende omstændigheder.

Det er værd at bemærke, at der ikke findes en særlig rammevurdering for F-35-programmet. Eksport til F-35-programmet er typisk omfattet af rammevurderingen, da modtagerlandet ofte er USA eller andre nære allierede, dvs. enten et NATO-, EU- eller EFTA-land.

Som jeg også tidligere har understreget, er det vurderingen, at Danmarks tilgang til eksportkontrol, også når det gælder F-35-programmet, er i overensstemmelse med Danmarks EU-retlige og internationale forpligtelser i øvrigt.

Der er som bekendt anlagt to retssager mod danske myndigheder, hvor netop flere af de centrale spørgsmål, jeg har redegjort for i dag, er rejst. De sager må nu gå deres gang ved domstolene.

Afslutningsvist vil jeg igen understrege, at regeringen holder nøje øje med udviklingen af konflikten og er i løbende dialog med vores partnere herom.

Tak for ordet.